

до розробки та впровадження нових технологій. Еколого-економічна освіта як специфічно людський феномен адаптації в біосфері водночас має бути головним засобом регуляції відносин людини і біосфери, дедалі потужнішим чинником самоорганізації та розвитку людини у ставленні до біосфери.

Структура еколого-економічної освіти вклучає: екологічні знання, екологічну ціль (екологічне самоусвідомлення, екологічну оцінку, екологічне планування, екологічне програмування), екологічне ставлення та екологічну поведінку.

Основа визначення інтегралів як взаємодії цілого і його частин, розглядаючи основні характеристики еколого-економічної освіти необхідно починати з аналізу основних характеристик його частин – економічної і екологічної освіти, визначаючи поле інтеграції і характеризуючи загальне для компонентів.

Аналіз постановки мети економічної і екологічної освіти надає можливість визначати поле інтеграції, яке обмежене, з одного боку, підготовкою школярів до участі в економічних відносинах суспільства, з другого боку, формування екологічної культури суспільства і окремої особистості.

Визначення поля інтеграції мети еколого-економічної освіти є необхідною умовою для формування мети еколого – економічної освіти, заснованого на розумінні нерозривного взаємозв'язку людини і природи, взаємозалежності економічної діяльності людини і її наслідків для природи і самої людини як частини природи.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ В УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

*Григоренко Л. В., Кравцова А. О.,
Криворізький державний педагогічний університет*

Сучасні екологічні зміни створюють реальну загрозу для життя людей. Забруднення атмосферного повітря у багатьох містах України досягло критичного рівня.

Екологічна криза, що виникла через непродумане господарювання людини, змушує змінити своє ставлення до довкілля. Цій меті покликана служити система екологічного виховання, яка є окремим напрямом педагогічної теорії та практики.

На думку В. Сухомлинського школа повинна найповніше використовувати для гармонійного розвитку людини все, що дає природа і що зможе зробити людина для того, щоб природа служила їй. Уже через це ми повинні берегти і поповнювати природні багатства, які маємо.

Завдання екологічного виховання – сприяти накопиченню екологічних знань, виховувати любов до природи, прагнення берегти, примножувати її, формувати вміння і навички діяльності в природі.

Важливу роль у формуванні екологічної свідомості відіграє залучення учнів до природоохоронної діяльності: садівництво, робота в паркових го-

сподарствах та ін.; робота санітарних загонів захисту довкілля, які виявляють ступінь забруднення повітря, води, зон відпочинку; групи швидкої допомоги звірам і птахам у зимовий період; кутки природи в школах, будинках школярів.

Метою екологічного виховання є формування в особистості екологічної свідомості і мислення. Передумова для цього – екологічні знання, наслідок – екологічний світогляд. Екологічну свідомість як моральну категорію потрібно виховувати у дітей з раннього дитинства.

На основі екологічного мислення і свідомості формується екологічна культура, яка передбачає глибокі знання про навколишнє середовище (природне і соціальне), екологічний стиль мислення і відповідальне ставлення до природи, вміння вирішувати екологічні проблеми, безпосередню участь у природоохоронній діяльності.

Практична реалізація завдань і мети екологічної освіти в сучасній школі будується на засадах: комплексного розкриття проблем охорони природи; взаємозв'язку теоретичних знань з практичною діяльністю учнів у цій сфері.

Проблема екологічної кризи нараховує вже майже сто років. Вирішення цієї проблеми можливе без зміни суспільної екологічної свідомості.

«Екологічна свідомість» – сукупність екологічних уявлень про взаємозв'язок у системі «людина природа» і у самій природі, ставленні до неї, а також відповідних стратегій та технологій взаємодії з нею. Саме екологічна свідомість формує визнану сьогодні в суспільстві поведінку людини у ставленні до природи.

На кінець ХХ ст. після ряду екологічних катастроф суспільство вперше серйозно замислилося над проблемою знищення усього живого світу в зв'язку із промисловою діяльністю, стала формуватися нова наука – екологія і як наслідок цього виникнення, з'явилася екологічна культура.

Екологічна культура – це рівень сприйняття людьми природи, оточуючого світу і оцінки свого положення у ньому, ставлення людини до планети. Екологічна культура – складова екологічної свідомості людини. Світова цивілізація набула характеру «культури споживача» у якій за мету є задоволення потреб без урахування ставлення до природи. Все це призвело до екологічної кризи, яка у свою чергу веде до деградації та вимирання людства.

Промислові викиди, які порушують екосистему, сприяють утворенню різноманітних вірусних хвороб. Бездумна вирубка лісів призводить до зменшення запасів їжі, неврожаю, голоду. Викиди шкідливих речовин у річки й озера, моря й океани вже сьогодні отруїли рибу, а це також відображається на людстві (хвороби, голод). Після Чорнобильської трагедії страждає спадковість, відбуваються мутації на генетичному рівні. У 2001 році Міжнародна організація по Охороні Здоров'я зазначила, щд збільшився ризик численних мутацій і відхилень, захворювань крові (лейкемії), у людей та тварин які проживають на екологічно забруднених терито-

ріях (промислових містах, поблизу шкідливих виробництв). Екологічно забруднені міста мають населення із ослабленим імунітетом і рядом серйозних захворювань, що збільшило смертність.

Академік В. І. Вернадський у своїх працях зазначав важливість впливу людини на оточуючу природу. Він вважав, що розвиток навколишнього середовища і людського суспільства має бути нерозривним і у ньому неможливе домінування інтересів однієї із сторін.

Екологічна криза змусила людство переглянути результати своєї діяльності, пригадавши про те, що стан здоров'я людини у прямій залежності від стану природи і біосфери.

Сьогодні першочерговою задачею суспільства і школи, зокрема, є формування у кожного екологічної свідомості, культури, яка б дозволила гармонійно співіснувати людині з природою і тим самим дасть можливість вирішити проблеми екологічної кризи і охорони здоров'я.

Тому, формування екологічної свідомості і культури в учнів дає можливість залучити молодь до взаємоповаги «природа людина», усвідомлювати природознавчі процеси, оберігати оточуючий живий світ й уміло керувати його багатством.

Від рівня сформованості екологічної свідомості сьогоденного випускника школи залежить питання збереження людства.

Значний прогрес в екологічній освіті спостерігався в 70-90-х роках ХХ століття. У цей період в галузі дидактики початкової екологічної освіти активно працювали такі учені, як Н. Ф. Віноградова, А. Н. Залєбний, І. Д. Зверєв, З. А. Клепініна, Т. В. Кучер, Л. Ф. Мельчаков, А. А. Плешаков, А. П. Сидельниковський, Л. П. Симонова, І. Т. Суравегіна. Дослідження були направлені на створення єдиної самостійної науки, об'єднуючої комплекс природоохоронних проблем. Посилення уваги до проблеми охорони природи на початку 70-х років призвело до активної пропаганди екологічних знань.

У якості провідних цілей еколого-естетичного виховання підлітків виступають: екологічна культура особистості, вивчення навколишнього середовища, покращення його якостей, формування еколого-естетичного мислення.

Еколого-естетичне виховання є базою у вирішенні глобальних екологічних проблем, питань культури світу, стійкого розвитку.

Література

1. Волкова Н. П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий центр «Академія», 2003. – С.113-115.
2. Дерябо С. Д., Ясвин В. А. Экологическая педагогика и психология. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 480 с.
3. Иванова Т. В. Экологические ценности в обществе и сознании // Вопросы психологии. – 1999. – № 3. – С.83-89.
4. Іващенко С. Г. Екологічна культура в контексті національного виховання // Освіта і управління. – 2001. – Т.3. – № 4. – С.107-115.

5. Концепція неперервної екологічної освіти в Україні // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 1995. – № 14.

6. Кучай Т. П. Екологічна підготовка вчителя та сутність екологічного виховання // Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наукових робіт / гол. ред. – проф. Буряк В. К. – Кривий Ріг: КДПУ, 2008. – Вип.21. – С.125-131.

7. Радченко Т. Д. Сталий розвиток і екологічна освіта // Доступність та неперервність екологічної освіти – вимога часу: Всеукраїнська наукова-практична конференція. Закарпаття 4-7 липня 2004 р. – Ужгород, 2005. – С.13-17.

8. Саунова Ю. О. Формування екологічної свідомості майбутніх учителів біології: узагальнення результатів дослідження // Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наукових робіт / гол. ред. – проф. Буряк В. К. – Кривий Ріг: КДПУ, 2008. – Вип.20. – С.293-307.

9. Славська Я. А. Еколого-естетичне виховання учнівської молоді у Великобританії // Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наукових робіт / гол. ред. – проф. Буряк В. К. – Кривий Ріг: КДПУ, 2008. – Вип.20. – С.327-331.

10. Сухомлинський В. О. Народження громадянина. Вибр. твори: У 5-ти т. – Т.3. – С.303.

11. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – С.276-277.

МЕЗИНСЬКИЙ НПП В СИСТЕМІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Гула А. С.,

Мезинський національний природний парк

Мезинський НПП, створений згідно Указу Президента України 10 лютого 2006 року, як природоохоронна установа загальнодержавного значення, діє згідно Положення про еколого-освітню діяльність. Оскільки екологічна освіта починається з екологічних знань і закінчується формуванням екологічної культури, то одне із основних завдань працівників екоосвітньої галузі Парку полягає в закладенні і поглибленні цих знань.

Особливо гостро стають проблеми екологічної освіти і виховання у сільській місцевості, оскільки більшість екологічних організацій, позашкільних закладів зосереджені в містах і великих населених пунктах. У сільських школах учні мають можливість познайомитись з екологією тільки в розділі біології або на позакласних заняттях, якщо в школі є факультативи спецкурси. Цього недостатньо для формування екологічного мислення, і тому головним джерелом доступної екологічної інформації, осередком саме екологічної освіти і виховання, виступають державні природоохоронні установи, які охоплюють своїм впливом досить незначну частину сільських шкіл.

Процеси урбанізації, які досі тривають в Україні, на відміну від європейських країн, де вже почалися процеси деурбанізації, разом з невдалою